Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
LAILA MEDINA
της 16ης Δεκεμβρίου 2021 [1]

Υπόθεση C-533/20

Upfield Hungary Kft.
κατά
Somogy Megyei Kormányhivatal

[αίτηση του Kúria (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ουγγαρία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία καταναλωτών – Κανονισμός (ΕΕ) 1169/2011 – Παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές – Υποχρεωτικές ενδείξεις – Κατάλογος συστατικών – Ειδικό όνομα – Κανονισμός (ΕΚ) 1925/2006 – Προσθήκη βιταμινών στα τρόφιμα – Υποχρέωση αναγραφής της γενικής ονομασίας των βιταμινών και των σκευασμάτων βιταμινών»

I. Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΕ) 1169/2011 [2], ο οποίος θεσπίζει γενικούς κανόνες σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τρόφιμα στους καταναλωτές, σε συνδυασμό με τον κανονισμό (ΕΚ) 1925/2006 [3], ο οποίος αφορά την προσθήκη βιταμινών και ανόργανων συστατικών και ορισμένων άλλων ουσιών στα τρόφιμα.

2. Η αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Upfield Hungary Kft. (στο εξής: Upfield) και των Somogy Megyei Kormányhivatal (διοικητικών υπηρεσιών της περιφέρειας Somogy, Ουγγαρία) σχετικά με απόφαση με την οποία οι εν λόγω υπηρεσίες υποχρέωσαν την Upfield να τροποποιήσει την επισήμανση προϊόντος διατροφής στο οποίο είχαν προστεθεί βιταμίνες και το οποίο διετίθετο στην αγορά της Ουγγαρίας.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

[2] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1924/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 608/2004 της Επιτροπής (ΕΕ 2011, L 304, σ. 18).

[3] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με την προσθήκη βιταμινών και ανόργανων συστατικών και ορισμένων άλλων ουσιών στα τρόφιμα (ΕΕ 2006, L 404, σ. 26).

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Ο κανονισμός 1169/2011

3. Ο κανονισμός 1169/2011 αποτελεί τη βάση για τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά τις πληροφορίες για τα τρόφιμα, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών αντιλήψεως των καταναλωτών και των αναγκών τους για πληροφόρηση, με παράλληλη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

4. Το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχεία στ′, η′, ιδ′, ιε′, και ιθ′, του κανονισμού 1169/2011 διευκρινίζει ότι, για τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί των όρων «συστατικό», «σύνθετο συστατικό», «νόμιμη ονομασία», «συνήθης ονομασία» και «θρεπτική ουσία»:

«[…]

στ) “συστατικό”: οποιαδήποτε ουσία ή προϊόν, συμπεριλαμβανομένων των αρωματικών υλών, των προσθέτων τροφίμων και των ενζύμων τροφίμων, καθώς και οιοδήποτε στοιχείο ενός σύνθετου συστατικού, οι οποίες χρησιμοποιούνται στην παρασκευή ή επεξεργασία ενός τροφίμου και εξακολουθούν να υπάρχουν στο τελικό προϊόν, ακόμη και σε διαφοροποιημένη μορφή· τα υπολείμματα δεν θεωρούνται “συστατικά”·

[…]

η) “σύνθετο συστατικό” συστατικό που αποτελείται από περισσότερα του ενός συστατικά·

[…]

ιδ) “νόμιμη ονομασία”: η ονομασία ενός τροφίμου η οποία προβλέπεται στις ενωσιακές διατάξεις που εφαρμόζονται για το τρόφιμο αυτό ή, αν δεν υπάρχουν τέτοιες ενωσιακές διατάξεις, η ονομασία η οποία προβλέπεται στους νόμους και στις κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που εφαρμόζονται στο κράτος μέλος στο οποίο το τρόφιμο πωλείται στον τελικό καταναλωτή ή σε μονάδες ομαδικής εστίασης·

ιε) “συνήθης ονομασία”: ονομασία η οποία είναι αποδεκτή ως ονομασία του τροφίμου από τους καταναλωτές στο κράτος μέλος στο οποίο το εν λόγω τρόφιμο πωλείται, χωρίς η ονομασία να χρήζει περαιτέρω επεξήγησης·

[…]

ιθ) “θρεπτική ουσία”: πρωτεΐνες, υδατάνθρακες, λιπαρά, εδώδιμες ίνες, νάτριο, βιταμίνες και ανόργανα συστατικά που απαριθμούνται στο παράρτημα XIII μέρος Α σημείο 1 του παρόντος κανονισμού, καθώς και ουσίες που ανήκουν σε μια από αυτές τις κατηγορίες ή αποτελούν συστατικά της·

[…]».

5. Το άρθρο 3 του κανονισμού 1169/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενικοί στόχοι», στις παραγράφους 1, 2 και 4 ορίζει τα εξής:

«1. Με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα επιδιώκεται υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας και των συμφερόντων των καταναλωτών, αυτή αποτελεί δε τη βάση για να επιλέγουν οι τελικοί καταναλωτές ενήμεροι και να κάνουν ασφαλή χρήση των τροφίμων, με ιδιαίτερη έμφαση στους υγειονομικούς, οικονομικούς, περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και δεοντολογικούς παράγοντες.

2. Η νομοθεσία σχετικά με τις πληροφορίες για τα τρόφιμα έχει ως στόχο την επίτευξη, στην Ένωση, της ελεύθερης κυκλοφορίας των τροφίμων που παράγονται και διατίθενται στην αγορά νόμιμα, λαμβανομένης υπόψη, ανάλογα με την περίπτωση, της ανάγκης προστασίας των θεμιτών συμφερόντων των παραγωγών και της προώθησης της παραγωγής ποιοτικών προϊόντων.

[…]

4. Ζητείται η γνώμη του κοινού με ανοικτό και διαφανή τρόπο, περιλαμβανομένων των συμφεροντούχων, άμεσα ή μέσω αντιπροσωπευτικών οργάνων, κατά την εκπόνηση, την αξιολόγηση και την αναθεώρηση της νομοθεσίας σχετικά με τις πληροφορίες για τα τρόφιμα, εκτός εάν ο επείγων χαρακτήρας του θέματος δεν το επιτρέπει.»

6. Το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αρχές που διέπουν τις υποχρεωτικές πληροφορίες για τα τρόφιμα», ορίζει τα εξής:

«Όταν εξετάζεται η ανάγκη παροχής υποχρεωτικών πληροφοριών για τα τρόφιμα και με σκοπό να μπορούν οι καταναλωτές να επιλέγουν ενήμεροι, λαμβάνονται υπόψη η ευρεία ανάγκη της πλειονότητας των καταναλωτών για ορισμένες πληροφορίες στις οποίες αποδίδουν σημαντική αξία ή τα τυχόν γενικώς αποδεκτά οφέλη για τον καταναλωτή.»

7. Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1169/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Θεμιτές πρακτικές σχετικά με τις πληροφορίες», ορίζει τα εξής:

«1. Οι πληροφορίες για τα τρόφιμα δεν πρέπει να είναι παραπλανητικές, ιδίως:

α) ως προς τα χαρακτηριστικά του τροφίμου και ιδίως τη φύση, την ταυτότητα, τις ιδιότητες, τη σύνθεση […]·

[…]

γ) με τον υπαινιγμό ότι το τρόφιμο έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ενώ στην πραγματικότητα όλα τα παρόμοια τρόφιμα έχουν αυτά τα χαρακτηριστικά, ιδιαίτερα τονίζοντας την παρουσία ή απουσία ορισμένων συστατικών και/ή θρεπτικών ουσιών·

[…]

2. Οι πληροφορίες για τα τρόφιμα πρέπει να είναι ακριβείς, σαφείς και κατανοητές για τον καταναλωτή.»

8. Το άρθρο 9 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κατάλογος υποχρεωτικών ενδείξεων», στην παράγραφο 1 ορίζει τα εξής:

«Σύμφωνα με τα άρθρα 10 έως 35 και με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο παρόν κεφάλαιο, είναι υποχρεωτική η αναγραφή των ακόλουθων ενδείξεων:

[…]

β) ο κατάλογος των συστατικών·

[…]

ιβ) διατροφική δήλωση.»

9. Το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ονομασία του τροφίμου», ορίζει τα εξής:

«Η ονομασία του τροφίμου είναι η νόμιμη ονομασία του. Αν δεν υπάρχει τέτοια ονομασία, η ονομασία του τροφίμου είναι η συνήθης ονομασία του ή, αν δεν υπάρχει συνήθης ονομασία ή αν η συνήθης ονομασία δεν χρησιμοποιείται, παρέχεται περιγραφική ονομασία του τροφίμου.»

10. Το άρθρο 18, παράγραφοι 1 και 2, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κατάλογος των συστατικών», ορίζει τα εξής:

«1. Του καταλόγου των συστατικών προηγείται κατάλληλος τίτλος ή ένδειξη που συνίσταται στη λέξη “συστατικά” ή περιέχει τη λέξη αυτή. Ο εν λόγω κατάλογος περιλαμβάνει όλα τα συστατικά του τροφίμου, κατά φθίνουσα σειρά περιεκτικότητας ως προς το βάρος, όπως καταγράφηκαν κατά τη στιγμή της χρησιμοποίησής τους στην παρασκευή του τροφίμου.

2. Τα συστατικά αναφέρονται με το ειδικό τους όνομα, εφόσον έχουν, σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπονται στο άρθρο 17 και στο παράρτημα VI.»

11. Το άρθρο 30, παράγραφοι 1, και 2, του κανονισμού 1169/2011, σχετικά με το περιεχόμενο της διατροφικής δηλώσεως που μνημονεύεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο ιβ’, του εν λόγω κανονισμού, ορίζει τα εξής:

«1. Η υποχρεωτική διατροφική δήλωση περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

α) ενεργειακή αξία, και

β) ποσότητες λιπαρών, κορεσμένων, υδατανθράκων, σακχάρων, πρωτεϊνών και αλατιού.

[…]

2. Το περιεχόμενο της υποχρεωτικής διατροφικής δήλωσης που προβλέπεται στην παράγραφο 1 μπορεί να συμπληρωθεί με αναγραφή των ποσοτήτων ενός ή περισσοτέρων από τα εξής:

[…]

στ) οποιεσδήποτε από τις βιταμίνες ή τα ανόργανα συστατικά που απαριθμούνται στο σημείο 1 του μέρους Α του παραρτήματος XIII και υπάρχουν σε σημαντικές ποσότητες, όπως καθορίζεται στο σημείο 2 του μέρους Α του παραρτήματος XIII.»

12. Το παράρτημα XIII του κανονισμού 1169/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Προσλαμβανόμενες ποσότητες αναφοράς», περιλαμβάνει το μέρος Α, το οποίο επιγράφεται «Ημερήσιες προσλαμβανόμενες ποσότητες αναφοράς για βιταμίνες και ανόργανα συστατικά (ενήλικες)». Το σημείο 1 αυτού περιέχει κατάλογο των «[βιταμινών] και [ανόργανων συστατικών] που μπορούν να δηλώνονται και [των διατροφικών] τους [τιμών] αναφοράς (ΔΤΑ)». Στις εν λόγω βιταμίνες συγκαταλέγονται η βιταμίνη Α και η βιταμίνη D.

2. Ο κανονισμός 1925/2006

13. Σκοπός του κανονισμού 1925/2006 είναι η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που αφορούν την προσθήκη βιταμινών και ανόργανων συστατικών και ορισμένων άλλων ουσιών σε τρόφιμα, ώστε να εξασφαλίζεται η ουσιαστική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και, παράλληλα, να παρέχεται υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή.

14. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απαιτήσεις προσθήκης βιταμινών και ανόργανων συστατικών», ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των κανόνων του παρόντος κανονισμού, σε τρόφιμα μπορούν να προστίθενται μόνον οι βιταμίνες ή/και τα ανόργανα συστατικά που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι, με τις μορφές που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙ.»

15. Το άρθρο 7, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού 1925/2006, σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση, ορίζει τα εξής:

«2. Η επισήμανση, παρουσίαση και διαφήμιση των τροφίμων στα οποία έχουν προστεθεί βιταμίνες και ανόργανα συστατικά δεν πρέπει να παραπλανά ή να εξαπατά τον καταναλωτή ως προς τη διατροφική αξία των τροφίμων που ενδέχεται να προκύπτει από την προσθήκη αυτών των θρεπτικών ουσιών.

3. Η διατροφική επισήμανση των προϊόντων στα οποία έχουν προστεθεί βιταμίνες και ανόργανα συστατικά και τα οποία καλύπτονται από τον παρόντα κανονισμό είναι υποχρεωτική. Οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται αποτελούνται από εκείνες που ορίζονται στο άρθρο 30 παράγραφος 1 του κανονισμού [1169/2011] και από τις συνολικές περιεχόμενες ποσότητες των βιταμινών και των ανόργανων συστατικών που έχουν προστεθεί στα τρόφιμα.»

16. Το παράρτημα Ι του κανονισμού 1925/2006, το οποίο απαριθμεί τις «[β]ιταμ[ί]νες και ανόργανα συστατικά που επιτρέπεται να προστίθενται στα τρόφιμα», αναφέρει συγκεκριμένα τη «[β]ιταμίνη Α» και τη «[β]ιταμίνη D».

17. Το παράρτημα ΙΙ του εν λόγω κανονισμού, το οποίο απαριθμεί τα «[σ]κευάσματα βιταμινών και ανόργανα συστατικά που επιτρέπεται να προστίθενται στα τρόφιμα», περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, υπό τον τίτλο «Βιταμίνη Α», τέσσερα σκευάσματα βιταμινών, ήτοι τη «ρετινόλη», την «οξική ρετινόλη», την «παλμική ρετινόλη» και το «βήτα-καρωτένιο». Περιλαμβάνει επίσης, υπό τον τίτλο «Βιταμίνη D», δύο σκευάσματα βιταμινών, γνωστά ως «χοληκαλσιφερόλη» και «εργοκαλσιφερόλη».

III. Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία και το προδικαστικό ερώτημα

18. Η Upfield εμπορεύεται μαργαρίνες στην Ουγγαρία, μεταξύ των οποίων ένα προϊόν με την ονομασία «Flóra ProActiv», μαργαρίνη με 35 % λιπαρά και προσθήκη φυτικών στερολών. Ο κατάλογος των συστατικών του εν λόγω προϊόντος περιλαμβάνει τους όρους «βιταμίνες (A, D)», προκειμένου να δηλωθεί ότι το προϊόν περιέχει προσθήκη βιταμινών A και D.

19. Οι διοικητικές υπηρεσίες της περιφέρειας Somogy, οι οποίες είναι αρμόδιες στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών, έκριναν ότι η επισήμανση του προϊόντος της Upfield δεν ήταν σύμφωνη με τον κανονισμό 1169/2011 και εξέδωσαν απόφαση με την οποία διέταξαν την Upfield να παύσει την παράβαση με άμεση ισχύ. Κατ' ουσίαν, οι εν λόγω υπηρεσίες έκριναν ότι, σύμφωνα με τον κανονισμό 1169/2011, σε συνδυασμό με τον κανονισμό 1925/2006, η επισήμανση των τροφίμων απαιτεί την αναγραφή των διαφόρων συστατικών που περιλαμβάνονται στη σύνθεσή τους, καθώς και, στις περιπτώσεις που τα εν λόγω συστατικά είναι βιταμίνες, των ονομασιών των σκευασμάτων βιταμινών που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διαδικασία παρασκευής.

20. Στο πλαίσιο ένδικης προσφυγής η οποία ασκήθηκε κατά της ως άνω αποφάσεως, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση για δύο λόγους. Αφενός, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι ο κανονισμός 1169/2011 δεν ορίζει την έννοια του «ειδικού ονόματος» των συστατικών του τροφίμου, κατά την έννοια του άρθρου 18, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, ούτε περιέχει περαιτέρω διατάξεις επί του θέματος. Αφετέρου, το ως άνω δικαστήριο επισήμανε ότι ο κανονισμός 1925/2006 θεσπίζει κανόνες για την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των προϊόντων που περιέχουν πρόσθετες βιταμίνες, αλλά δεν ρυθμίζει την αναφορά των ονομασιών των συστατικών. Στο πλαίσιο αυτό, το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρχε καμία διάταξη η οποία να εμποδίζει την παράθεση των ονομασιών «βιταμίνη A» και «βιταμίνη D» μεταξύ των συστατικών του προϊόντος.

21. Η ουγγρική αρχή άσκησε αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ενώπιον του Kúria (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ουγγαρία). Με την εν λόγω αίτηση αναιρέσεως, η ως άνω αρχή υποστηρίζει, αφενός, ότι ο κανονισμός 1169/2011 απαιτεί η επισήμανση των τροφίμων να αναφέρει το «ειδικό όνομα» εκάστου των συστατικών που περιλαμβάνονται στη σύνθεσή τους και, αφετέρου, ότι, όσον αφορά τα συστατικά όπως οι βιταμίνες A και D, το «ειδικό όνομα» αντιστοιχεί στα σκευάσματα βιταμινών που αναφέρονται στον κανονισμό 1925/2006. Η ίδια αυτή αρχή υπογραμμίζει, επίσης, ότι τα σκευάσματα που χρησιμοποιούνται στη σύνθεση των τροφίμων έχουν σημασία για σκοπούς μεθοδολογίας και τεχνολογίας μετρήσεων στο πλαίσιο της ανάλυσης τροφίμων.

22. Το Kúria (Ανώτατο Δικαστήριο) εκτιμά ότι, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, είναι αναγκαίο να δοθεί απάντηση στο ερώτημα τι πρέπει να νοείται ως «ειδικό όνομα» για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011, ιδίως στην περίπτωση της προσθήκης βιταμινών στα τρόφιμα. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, η έλλειψη ορισμού του «ειδικού ονόματος» στην εφαρμοστέα νομοθεσία δημιουργεί ένα ερμηνευτικό πρόβλημα, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται από την έλλειψη ομοιομορφίας που παρατηρείται στις πρακτικές που ακολουθούν οι παραγωγοί και οι διανομείς, οι διοικητικές αρχές και τα δικαστήρια.

23. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Kúria (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν οι διατάξεις του κανονισμού [1169/2011], και ειδικότερα το άρθρο 18, παράγραφος 2, την έννοια ότι, σε περίπτωση προσθήκης βιταμινών στα τρόφιμα, η αναγραφή των συστατικών των εν λόγω τροφίμων πρέπει να περιλαμβάνει, εκτός από την ονομασία των βιταμινών, και την ονομασία των σκευασμάτων βιταμινών που επιτρέπεται να προστίθενται στα τρόφιμα;»

24. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Οκτωβρίου 2020. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Δημοκρατία της Κροατίας, η Ουγγαρία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην υπό κρίση υπόθεση δεν διεξήχθη επ' ακροατηρίου συζήτηση. Ωστόσο, οι μετέχοντες στη διαδικασία και οι παρεμβαίνουσες απάντησαν εγγράφως στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου της 29ης Ιουνίου 2021.

IV. Ανάλυση

25. Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν ο κανονισμός 1169/2011 και, ειδικότερα, το άρθρο 18, παράγραφος 2, αυτού έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση προσθήκης βιταμινών σε τρόφιμο, ο κατάλογος των συστατικών πρέπει να περιλαμβάνει, εκτός της γενικής ονομασίας των βιταμινών[4] –επί παραδείγματι, βιταμίνη A και βιταμίνη D– και τα σκευάσματα βιταμινών που χρησιμοποιήθηκαν, όπως απαριθμούνται στο παράρτημα II του κανονισμού 1925/2006.

26. Προκαταρκτικώς, στον βαθμό που, με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς την ερμηνεία του άρθρου 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011, το οποίο αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα συστατικά των τροφίμων πρέπει να αναγράφονται στην επισήμανση, το ως άνω δικαστήριο εκκινεί από την παραδοχή ότι οι βιταμίνες εμπίπτουν στην έννοια του «συστατικού», όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του εν λόγω κανονισμού.

27. Επομένως, θα εξετάσω, κατ' αρχάς, εν συντομία αν οι βιταμίνες εμπίπτουν στην έννοια του «συστατικού», κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1169/2011. Εν συνεχεία, θα εξετάσω αν το άρθρο 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011 έχει την έννοια ότι, όταν μια βιταμίνη προστίθεται σε τρόφιμο, ο κατάλογος των συστατικών πρέπει επίσης να περιλαμβάνει, πέραν της γενικής ονομασίας της εν λόγω βιταμίνης, και την ονομασία του σκευάσματος βιταμίνης στο οποίο αυτή περιέχεται.

A. Οι βιταμίνες ως συστατικά κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1169/2011

28. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1169/2011, ως «συστατικό» νοείται, κατ' ουσίαν, οποιαδήποτε ουσία ή προϊόν, καθώς και οποιοδήποτε στοιχείο ενός σύνθετου συστατικού που χρησιμοποιείται στην παρασκευή ή επεξεργασία ενός τροφίμου και εξακολουθεί να υπάρχει στο τελικό προϊόν. Αντιθέτως, το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιθ', του κανονισμού 1169/2011 ορίζει ότι ως «θρεπτική ουσία» νοούνται οι πρωτεΐνες, οι

[4] Ελλείψει συγκεκριμένου όρου στην εφαρμοστέα νομοθεσία, ο όρος «γενική ονομασία» θα χρησιμοποιείται στις παρούσες προτάσεις για την αναφορά της ονομασίας των βιταμινών υπό τη γενική μορφή τους.

υδατάνθρακες, τα λιπαρά, οι εδώδιμες ίνες, το νάτριο, οι βιταμίνες και τα ανόργανα συστατικά που απαριθμούνται στο παράρτημα XIII, μέρος Α, σημείο 1, του εν λόγω κανονισμού, καθώς και οι ουσίες που ανήκουν σε μια από αυτές τις κατηγορίες ή αποτελούν συστατικά της.

29. Επομένως, μολονότι οι βιταμίνες ορίζονται ρητώς στον κανονισμό 1169/2011 ως θρεπτικές ουσίες, τίθεται το ερώτημα αν μπορούν επίσης να θεωρηθούν ως συστατικά κατά την έννοια του ίδιου αυτού κανονισμού.

30. Συναφώς, παρατηρώ ότι το Δικαστήριο έχει ήδη ερμηνεύσει την έννοια του «συστατικού» στον τομέα της νομοθεσίας της Ένωσης περί πληροφοριών για τα τρόφιμα. Με την απόφαση Bablok κ.λπ.[5], το Δικαστήριο έκρινε ότι όσον αφορά τη γύρη που περιέχεται στα συμπληρώματα διατροφής με βάση τη γύρη, έπρεπε να γίνει δεκτός ο χαρακτηρισμός της ως «συστατικού»» κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 4, στοιχείο α′, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ[6], «εφόσον [εισαγόταν] στα συμπληρώματα αυτά κατά την παρασκευή ή την προετοιμασία τους». Επομένως, το κριτήριο που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο για να καθορίσει αν μια ουσία μπορεί να θεωρηθεί ως «συστατικό» τροφίμου στηρίχθηκε στο δεύτερο σκέλος του άρθρου 6, παράγραφος 4, στοιχείο α′, της οδηγίας 2000/13, το οποίο αφορούσε τη χρήση της εν λόγω ουσίας κατά την παρασκευή ή την προετοιμασία ενός τροφίμου.

31. Ο ορισμός της έννοιας «συστατικό» του άρθρου 6, παράγραφος 4, στοιχείο α′, της οδηγίας 2000/13 είναι, με ορισμένες προσθήκες, ο ίδιος με εκείνον που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1169/2011, ο οποίος αντικατέστησε την ως άνω οδηγία. Επομένως, φρονώ ότι στην υπό κρίση υπόθεση πρέπει να εφαρμοστεί η ίδια ερμηνευτική προσέγγιση[7].

32. Όπως διευκρινίζει η Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της, είναι δυνατόν μια θρεπτική ουσία να χρησιμοποιείται για την παρασκευή τροφίμου και επίσης να υπάρχει στο τελικό προϊόν. Τούτο συμβαίνει κυρίως όταν ουσίες οι οποίες χρησιμοποιούνται στην προετοιμασία τροφίμων είναι αμιγώς ή σχεδόν αμιγώς θρεπτικές ουσίες, όπως τα σάκχαρα, το αλάτι ή ακόμη και οι βιταμίνες, οι οποίες θα μπορούσαν, επομένως, να εμπίπτουν στην έννοια του «συστατικού» κατά τον κανονισμό 1169/2011.

33. Εν πάση περιπτώσει, η ιδιαιτερότητα των προϊόντων τα οποία αφορά η υπό κρίση υπόθεση, τα οποία αποτελούν τρόφιμα στα οποία έχουν προστεθεί βιταμίνες, έγκειται στο γεγονός ότι οι βιταμίνες εισάγονται ως χωριστές ουσίες κατά τη διαδικασία παρασκευής του τροφίμου, προκειμένου να το εμπλουτίσουν και να ενισχύσουν τα θρεπτικά χαρακτηριστικά του[8]. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όσον αφορά τα συμπληρώματα διατροφής, τα οποία, κατά την οδηγία 2002/46/ΕΚ[9], είναι τρόφιμα τα οποία κατ' ουσίαν αποτελούν συμπυκνωμένες πηγές θρεπτικών συστατικών, μεμονωμένων ή σε συνδυασμό. Η εν λόγω οδηγία ορίζει ότι «για την *παρασκευή* συμπληρωμάτων διατροφής επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται» μόνον οι βιταμίνες και τα

5 Απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2011 (C-442/09, EU:C:2011:541, σκέψη 74).

6 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, για προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων (ΕΕ 2000, L 109, σ. 29).

7 Βλ. επίσης άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011, το οποίο ορίζει ότι ο κατάλογος των συστατικών «περιλαμβάνει όλα τα συστατικά του τροφίμου, κατά φθίνουσα σειρά περιεκτικότητας ως προς το βάρος, όπως καταγράφηκαν κατά τη στιγμή *της χρησιμοποίησής τους στην παρασκευή του τροφίμου*» (η υπογράμμιση δική μου).

8 Πρβλ. άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 1925/2006.

9 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 2002, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί των συμπληρωμάτων διατροφής (ΕΕ 2002, L 183, σ. 51). Βλ., ιδίως, άρθρο 2, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας.

ανόργανα στοιχεία που παρατίθενται στο παράρτημα I[10], πράγμα που καταδεικνύει ότι τα δύο αυτά είδη ουσιών εμπίπτουν στην έννοια του συστατικού, όπως αυτή έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο.

34. Επομένως, το περιεχόμενο του όρου «συστατικό» και εκείνο του όρου «θρεπτική ουσία», όπως ορίζονται αντιστοίχως στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ′ και ιθ′, του κανονισμού 1169/2011, δεν αλληλοαποκλείονται.

35. Επισημαίνω ότι μόνον το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, του κανονισμού 1169/2011 φαίνεται να θεσπίζει διάκριση μεταξύ των συστατικών, αφενός, και των θρεπτικών ουσιών, αφετέρου, ορίζοντας ότι οι πληροφορίες για τα τρόφιμα δεν πρέπει να είναι παραπλανητικές «ιδιαίτερα τονίζοντας την παρουσία ή απουσία ορισμένων *συστατικών και/ή θρεπτικών ουσιών*»[11]. Ωστόσο, η εν λόγω διάκριση μπορεί να θεωρηθεί ως ένδειξη του ότι δεν αποτελούν όλα τα συστατικά θρεπτικές ουσίες, δεδομένου ότι η πρώτη από τις δύο αυτές κατηγορίες είναι ευρύτερη από τη δεύτερη, αλλά δεν αποκλείει το ενδεχόμενο οι ίδιες οι θρεπτικές ουσίες να αποτελούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, συστατικά.

36. Πράγματι, όταν θρεπτική ουσία, όπως μια βιταμίνη, συνιστά επίσης συστατικό τροφίμου, η ένδειξή της ως θρεπτικής ουσίας και ως συστατικού στην ετικέτα του προϊόντος παρέχει διαφορετικές πληροφορίες στους καταναλωτές. Ο κατάλογος των συστατικών ενημερώνει τον καταναλωτή για την παρουσία της βιταμίνης στο τελικό τρόφιμο, ενώ η διατροφική δήλωση παρέχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα να αντιληφθεί τη συγκεκριμένη περιεκτικότητα ενός τροφίμου σε βιταμίνες σε σχέση με την προσλαμβανόμενη ποσότητα αναφοράς.

37. Κατόπιν των ανωτέρω, οδηγούμαι στο συμπέρασμα ότι, ακόμη και αν οι θρεπτικές ουσίες δεν αποτελούν σε όλες τις περιπτώσεις συστατικά, εντούτοις, μπορούν να αποτελέσουν συστατικά όταν χρησιμοποιούνται για την παρασκευή ή την προετοιμασία ενός τροφίμου. Επομένως, πρέπει να πραγματοποιείται κατά περίπτωση εκτίμηση. Εντούτοις, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπό κρίση υποθέσεως, η οποία αφορά τρόφιμα με προσθήκη βιταμινών, οι εν λόγω βιταμίνες πρέπει να θεωρούνται ως συστατικά κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1169/2011.

Β. Τα σκευάσματα βιταμινών ως υποχρεωτική αναφορά στον κατάλογο των συστατικών

38. Το Kúria (Ανώτατο Δικαστήριο) ερωτά το Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011. Ειδικότερα, ζητεί να διευκρινιστεί αν ο όρος «ειδικό όνομα» που χρησιμοποιείται στην εν λόγω διάταξη πρέπει, στην περίπτωση προσθήκης βιταμίνης που χρησιμοποιείται ως συστατικό τροφίμου, να νοείται υπό την έννοια ότι αναφέρεται μόνον στη γενική ονομασία της βιταμίνης ή σε συνδυασμό τόσο της γενικής ονομασίας της όσο και των σκευασμάτων βιταμινών στα οποία αυτή περιέχεται, όπως απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ του κανονισμού 1925/2006.

39. Πρέπει να υπενθυμίσω, κατ' αρχάς, τους ερμηνευτικούς κανόνες που πρέπει να χρησιμοποιούνται για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης. Κατά πάγια νομολογία, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της εν λόγω διατάξεως, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί

[10] Άρθρο 4 της οδηγίας 2002/46. Η υπογράμμιση δική μου.

[11] Η υπογράμμιση δική μου.

μέρος[12]. Στην υπό κρίση υπόθεση η γραμματική, συστηματική και τελολογική ερμηνεία του κανονισμού 1169/2011 με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, στην περίπτωση τροφίμου στο οποίο έχουν προστεθεί βιταμίνες, η αναφορά στο σκεύασμα βιταμινών που ορίζεται ειδικώς στον κανονισμό 1925/2006 δεν χρειάζεται να περιλαμβάνεται στον κατάλογο των συστατικών από κοινού με τη γενική ονομασία της βιταμίνης.

1. Γραμματική ερμηνεία

40. Το ερώτημα που υποβάλλεται από το αιτούν δικαστήριο απαιτεί να ληφθεί υπόψη το γράμμα όχι μόνον των διατάξεων του κανονισμού 1169/2011, αλλά και εκείνων του κανονισμού 1925/2006, ο οποίος απαριθμεί, στα Παραρτήματα I και II αυτού, αντιστοίχως, την ονομασία των βιταμινών που μπορούν να προστεθούν στα τρόφιμα υπό τη γενική τους μορφή και των συγκεκριμένων σκευασμάτων βιταμινών τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πηγή των εν λόγω βιταμινών.

41. Το άρθρο 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011 διευκρινίζει ότι τα συστατικά πρέπει να αναφέρονται στον κατάλογο των συστατικών με το «ειδικό τους όνομα», σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπονται στο άρθρο 17 του εν λόγω κανονισμού[13]. Το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011, το οποίο εφαρμόζεται, στην περίπτωση αυτή, κατ' αναλογίαν στα συστατικά, ορίζει κατ' ουσίαν ότι η ονομασία του συστατικού ενός τροφίμου είναι η «νόμιμη ονομασία» του ή, αν δεν υπάρχει τέτοια ονομασία, η «συνήθης ονομασία» του. Παραμένει, επομένως, το ερώτημα αν τα σκευάσματα βιταμινών, τα οποία απαριθμούνται στο παράρτημα II του κανονισμού 1925/2006, αποτελούν τη «νόμιμη» ή τη «συνήθη» ονομασία των εν λόγω βιταμινών.

42. Το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011 δεν περιέχει ρητό ορισμό των δύο αυτών κατηγοριών ονομασιών. Ωστόσο, η εν λόγω διάταξη παραπέμπει στους ορισμούς που εφαρμόζονται δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχεία ιδ' και ιε', του εν λόγω κανονισμού, το οποίο ορίζει την έννοια των όρων «νόμιμη ονομασία» και «συνήθης ονομασία». Μολονότι, στο πλαίσιο του εν λόγω άρθρου, αμφότεροι οι ορισμοί αναφέρονται σε ονομασίες που αφορούν τρόφιμα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ισχύουν και ως προς ονομασίες που αφορούν συστατικά, οσάκις ερμηνεύονται υπό το πρίσμα του άρθρου 17, παράγραφος 1, και του άρθρου 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011.

α) Τα σκευάσματα βιταμινών ως νόμιμη ονομασία βιταμινών

43. Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιδ', του κανονισμού 1169/2011, που εφαρμόζεται κατ' αναλογίαν στα συστατικά, ο όρος «νόμιμη ονομασία» αναφέρεται κατ' ουσίαν στην ονομασία η οποία προβλέπεται στις ενωσιακές διατάξεις που εφαρμόζονται σε αυτά. Μόνον εφόσον δεν υπάρχουν τέτοιες ενωσιακές διατάξεις χρησιμοποιείται η ονομασία η οποία προβλέπεται στους νόμους και στις κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που εφαρμόζονται στο κράτος μέλος στο οποίο το τρόφιμο πωλείται στον τελικό καταναλωτή.

[12] Απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, Hemming κ.λπ. (C-316/15, EU:C:2016:879, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[13] Το άρθρο 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011 παραπέμπει επίσης στο παράρτημα VI του ίδιου κανονισμού. Εντούτοις, το εν λόγω παράρτημα δεν ασκεί επιρροή στην υπό κρίση υπόθεση.

44. Το γεγονός ότι στο παράρτημα ΙΙ του κανονισμού 1925/2006 παρατίθεται ο κατάλογος των σκευασμάτων βιταμινών που επιτρέπεται να προστίθενται στα τρόφιμα φαίνεται να ενισχύει την άποψη ότι τα σκευάσματα αυτά συνιστούν την ονομασία που προβλέπεται για τις εν λόγω βιταμίνες στη νομοθεσία της Ένωσης και, ως εκ τούτου, τη νόμιμη ονομασία τους. Φρονώ, ωστόσο, ότι από το γράμμα του κανονισμού 1925/2006 δεν προκύπτει τέτοια ερμηνεία.

45. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του κανονισμού 1925/2006, σκοπός του εν λόγω κανονισμού είναι η προσέγγιση των διατάξεων των κρατών μελών που αφορούν την προσθήκη βιταμινών και ανόργανων συστατικών και ορισμένων άλλων ουσιών σε τρόφιμα. Ειδικότερα, το άρθρο 7 του εν λόγω κανονισμού καθορίζει τους κανόνες σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων στα οποία έχουν προστεθεί βιταμίνες και ανόργανα στοιχεία. Τούτου δοθέντος, το εν λόγω άρθρο δεν ρυθμίζει την ονομασία των συστατικών, η οποία εμπίπτει αποκλειστικώς στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1169/2011 [14].

46. Επισημαίνω ότι η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει από την υπόθεση Tesco Stores ČR (C-881/19), η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου. Η υπόθεση αυτή αφορά την αναγραφή της ονομασίας σύνθετου συστατικού στην επισήμανση ενός τροφίμου, σύμφωνα με τον κανονισμό 1169/2011, υπό τη μορφή που ορίζει ειδικώς η οδηγία 2000/36/ΕΚ [15] σχετικά με τα προϊόντα σοκολάτας. Με τις πρόσφατες προτάσεις του [16], ο γενικός εισαγγελέας E. Tanchev κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το σύνθετο συστατικό που περιέχεται στο επίμαχο τρόφιμο έχει νόμιμη ονομασία, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιδ', του κανονισμού 1169/2011. Προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, παρατηρεί, ορθώς, ότι το άρθρο 3 της οδηγίας 2000/36 απαιτεί ρητώς, για τους σκοπούς της εφαρμογής του κανονισμού 1169/2011 [17], οι «απαριθμούμενες στο παράρτημα Ι [του εν λόγω κανονισμού] ονομασίες πώλησης [των προϊόντων] να χρησιμοποιούνται στο εμπόριο για την περιγραφή τους». Κατά συνέπεια, κατά την άποψη του γενικού εισαγγελέα, η εν λόγω ονομασία πρέπει να χρησιμοποιείται στον υποχρεωτικό κατάλογο συστατικών.

47. Αντιθέτως, όπως παραδέχθηκε η Επιτροπή στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, ούτε ο κανονισμός 1925/2006 ούτε ο κανονισμός 1169/2011 προβλέπουν ότι οι ονομασίες που περιλαμβάνονται στα παραρτήματα Ι και ΙΙ του πρώτου κανονισμού πρέπει να νοούνται ως απαίτηση για την επισήμανση των προϊόντων στα οποία έχουν προστεθεί βιταμίνες και ανόργανα στοιχεία. Επομένως, βάσει γραμματικής ερμηνείας, οι ονομασίες αυτές δεν μπορούν να θεωρηθούν ως η νόμιμη ονομασία των βιταμινών που προστίθενται στα τρόφιμα.

β) Η γενική μορφή των βιταμινών ως συνήθης ονομασία τους

48. Όσον αφορά την επικουρική έννοια της «συνήθους ονομασίας», όπως προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιε', του κανονισμού 1169/2011, το οποίο εφαρμόζεται κατ' αναλογίαν και στα συστατικά, αυτή νοείται ως η ονομασία η οποία είναι αποδεκτή από τους καταναλωτές στο κράτος μέλος στο οποίο το τρόφιμο πωλείται, χωρίς η ονομασία να χρήζει περαιτέρω επεξηγήσεως.

[14] Βλ. άρθρο 1, παράγραφος 3, του κανονισμού 1169/2011.

[15] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουνίου 2000, για τα προϊόντα κακάο και σοκολάτας που προορίζονται για τη διατροφή του ανθρώπου (ΕΕ 2000, L 197, σ. 19).

[16] Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα E. Tanchev στην υπόθεση Tesco Stores ČR (C-881/19, EU:C:2021:830, σημεία 51, 52 και 54).

[17] Στο άρθρο 3 της οδηγίας 2000/36, η αναφορά στην οδηγία 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33), νοείται πλέον ως αναφορά στον κανονισμό 1169/2011.

49. Είναι κοινώς γνωστό ότι η ονομασία βιταμίνης υπό τη γενική της μορφή, όπως η «βιταμίνη A» ή η «βιταμίνη D», παρουσιάζει μεγαλύτερη αντιστοιχία με τον ορισμό της συνήθους ονομασίας από ό,τι η ονομασία σκευάσματος στο οποίο περιέχεται, στο μέτρο που η γενική ονομασία βιταμίνης αποτελεί τον καθημερινό τρόπο αναφοράς στην εν λόγω ουσία. Κανείς από τους μετέχοντες στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου δεν αμφισβητεί το ως άνω γεγονός.

50. Θα μπορούσε, ωστόσο, να υποστηριχθεί ότι, όταν το σκεύασμα βιταμίνης αποτελεί ονομασία αναγνωρίσιμη από τους καταναλωτές, θα πρέπει να θεωρείται ως η συνήθης ονομασία της και, επομένως, να αναγράφεται στον κατάλογο των συστατικών του προϊόντος. Εντούτοις, οι καταναλωτές συνήθως δεν αναγνωρίζουν τα χημικά σκευάσματα που παρατίθενται στο παράρτημα ΙΙ του κανονισμού 1925/2006, όπως τη «ρετινόλη», την «οξική ρετινόλη», την «παλμική ρετινόλη» και το «β-καρωτένιο», αφενός, και τη «χοληκαλσιφερόλη» και την «εργοκαλσιφερόλη», αφετέρου, ως ονομασίες οι οποίες περιγράφουν, αντιστοίχως, τις βιταμίνες A και D. Επομένως, μολονότι, κατά κανόνα δεν θα πρέπει να αποκλείεται η κατά περίπτωση ανάλυση, τα σκευάσματα βιταμινών που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ του κανονισμού 1925/2006 δεν αποτελούν τη συνήθη ονομασία των εν λόγω βιταμινών. Επίσης, ουδείς λόγος συντρέχει να θεωρηθεί ότι ο συνδυασμός της γενικής ονομασίας της συγκεκριμένης προσθήκης βιταμίνης με το αντίστοιχο σκεύασμα βιταμινών αποτελεί την εν λόγω συνήθη ονομασία.

51. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω εκτιμήσεων, η γραμματική ερμηνεία των κρίσιμων διατάξεων των κανονισμών 1169/2011 και 1925/2006 με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η γενική ονομασία βιταμίνης αποτελεί τη συνήθη ονομασία της και, ως εκ τούτου, το «ειδικό της όνομα» κατά την έννοια του άρθρου 18, παράγραφος 2, του πρώτου κανονισμού.

2. Η συστηματική ερμηνεία

52. Η γραμματική ερμηνεία διατάξεως της Ένωσης, η οποία στηρίζεται αποκλειστικώς στο γράμμα της, μπορεί να επανεκτιμηθεί αφού η διάταξη αυτή τοποθετηθεί στο πλαίσιο και ερμηνευθεί υπό το φως των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης στο σύνολό του[18]. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί αν η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011, όπως προτείνεται στα προηγούμενα σημεία των παρουσών προτάσεων, επιβεβαιώνεται, από απόψεως συστηματικής συνέπειας, οσάκις η διάταξη αυτή συσχετίζεται με άλλα συναφή άρθρα του ίδιου κανονισμού. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο καλείται να εξετάσει αν η προτεινόμενη γραμματική ερμηνεία του κανονισμού 1169/2011 επιβεβαιώνεται και οσάκις αυτή εξετάζεται σε συσχετισμό με άλλους συναφείς κανόνες της Ένωσης στον τομέα του δικαίου των τροφίμων.

α) Συστηματική συνοχή: ο κατάλογος των συστατικών και η διατροφική δήλωση

53. Οφείλω να επισημάνω ότι, παράλληλα με τον κατάλογο των συστατικών, ο οποίος αποτελεί υποχρεωτική ένδειξη της παρουσιάσεως ενός τροφίμου σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011, η ίδια αυτή διάταξη απαιτεί και την αναγραφή διατροφικής δηλώσεως. Όπως επισήμανα ήδη, οι ως άνω δύο ενδείξεις επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς και παρέχουν διαφορετικές πληροφορίες στους καταναλωτές. Ενώ ο κατάλογος των συστατικών

[18] Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, Cilfit κ.λπ. (283/81, EU:C:1982:335, σκέψη 20).

παρέχει πληροφορίες για τη σύνθεση του τροφίμου [19], η διατροφική δήλωση παρέχει διευκρινίσεις ως προς την ενεργειακή αξία του τροφίμου αυτού και ως προς την παρουσία ορισμένων θρεπτικών ουσιών, οι οποίες είναι σημαντικές για τη δημόσια υγεία [20].

54. Ειδικότερα, η διατροφική δήλωση πρέπει να αναφέρει την ενεργειακή αξία και τις ποσότητες θρεπτικών ουσιών όπως τα λιπαρά, τα κορεσμένα, οι υδρογονάνθρακες, τα σάκχαρα, οι πρωτεΐνες και το αλάτι [21]. Οι λοιπές θρεπτικές ουσίες που απαριθμούνται στο παράρτημα XIII, μέρος Α, σημείο 1, του κανονισμού 1169/2011, όπως οι βιταμίνες, μπορούν να αναγράφονται στη διατροφική δήλωση προαιρετικώς [22]. Εντούτοις, ο εν λόγω κατάλογος περιλαμβάνει τις βιταμίνες με τη γενική τους ονομασία και όχι με τα σκευάσματα στα οποία περιέχονται.

55. Στο πρώτο μέρος της αναλύσεώς μου, κατέληξα στο συμπέρασμα ότι, όσον αφορά τα τρόφιμα στα οποία έχουν προστεθεί βιταμίνες, οι τελευταίες μπορούν να θεωρηθούν ότι εμπίπτουν τόσο στην έννοια του «συστατικού» όσο και στην έννοια της «θρεπτικής ουσίας», όπως προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχεία στ′ και ιθ′, του κανονισμού 1169/2011. Στο παρόν σημείο πρέπει να προσθέσω ότι, κατά την άποψή μου, από τη συστηματική ερμηνεία δεν προκύπτει βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να απαιτήσει την αναγραφή των βιταμινών στη διατροφική δήλωση με τη γενική τους ονομασία και στον κατάλογο των συστατικών με συνδυασμό της γενικής ονομασίας τους και των σκευασμάτων βιταμίνης στα οποία περιέχονται, όπως ορίζονται στον κανονισμό 1925/2006.

56. Εντούτοις, η Κροατική Κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι, καθόσον ο κατάλογος των συστατικών και η διατροφική δήλωση επιτελούν διαφορετικές αλλά συμπληρωματικές λειτουργίες, ο κανονισμός 1169/2011 θα λειτουργούσε κατά τρόπο περισσότερο συνεκτικό και ακριβή αν ερμηνευόταν υπό την έννοια ότι απαιτεί να αναγράφονται πιο συγκεκριμένες πληροφορίες στον κατάλογο των συστατικών και πιο γενικές πληροφορίες στη διατροφική δήλωση. Εντούτοις, η εν λόγω ερμηνεία θα μπορούσε να γίνει δεκτή, προκειμένου περί τροφίμων με προσθήκη βιταμινών, μόνον αν επιβεβαιωνόταν, τουλάχιστον εν μέρει, από τη γραμματική ερμηνεία των κανονισμών 1169/2011 και/ή 1925/2006, πράγμα το οποίο, όπως ήδη διευκρίνισα, δεν συμβαίνει. Υπενθυμίζω συναφώς ότι η συστηματική ερμηνεία ενός κανόνα πρέπει να χρησιμοποιείται όταν η γραμματική του ερμηνεία είναι αμφίσημη ή καταλήγει σε παράλογο αποτέλεσμα [23], πλην όμως δεν μπορεί να αναμορφώσει το γράμμα του εν λόγω κανόνα σε σημείο που να υπονομεύεται η ασφάλεια δικαίου και η προβλεψιμότητα [24].

57. Περαιτέρω, θα ήθελα να επιστήσω την προσοχή του Δικαστηρίου στο μέρος Γ, του παραρτήματος VII, του κανονισμού 1169/2011, που αφορά τα πρόσθετα τροφίμων και τα ένζυμα τροφίμων, τα οποία αποτελούν ένα άλλο είδος συστατικού κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του εν λόγω κανονισμού. Κατ' ουσίαν, σύμφωνα με το εν λόγω μέρος του παραρτήματος VII, του κανονισμού 1169/2011, ορισμένα πρόσθετα τροφίμων και ορισμένα ένζυμα τροφίμων, τα οποία ανήκουν σε μια από τις κατηγορίες που απαριθμούνται σε αυτό, πρέπει να αναγράφονται με την ονομασία της εν λόγω κατηγορίας, σε συνδυασμό με την ειδική ονομασία τους ή, κατά περίπτωση, με τον αριθμό τους Ε. Επομένως, σε αντίθεση με τα πρόσθετα

19 Άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011.

20 Αιτιολογική σκέψη 36 του κανονισμού 1169/2011.

21 Άρθρο 30, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011.

22 Άρθρο 30, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011.

23 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση European Federation for Cosmetic Ingredients (C-592/14, EU:C:2016:179, σημείο 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

24 Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 9 και 11 του κανονισμού 1169/2011, οι οποίες αναφέρονται ρητώς στην ασφάλεια δικαίου των καταναλωτών και των λοιπών συμφεροντούχων.

τροφίμων και τα ένζυμα τροφίμων, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν αντιλαμβάνεται τη γενική μορφή των βιταμινών ως κατηγορία συστατικών και τα σκευάσματα βιταμινών ως ειδικό όνομά τους, όπως υποστήριξαν οι παρεμβαίνουσες με τις παρατηρήσεις τους. Σε διαφορετική περίπτωση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι θα είχε εισαχθεί στον κανονισμό 1169/2011 διάταξη ανάλογη προς το μέρος Γ του παραρτήματος VII του εν λόγω κανονισμού όσον αφορά τις βιταμίνες.

β) Ο κανονισμός 1169/2011 στο πλαίσιο της νομοθεσίας της Ένωσης για τα τρόφιμα

58. Η υπό κρίση υπόθεση, η οποία αφορά τρόφιμα με προσθήκη βιταμινών, επιβάλλει τη θεώρηση του κανονισμού 1169/2011 σε συνδυασμό με τον κανονισμό 1925/2006, ο οποίος απαριθμεί, όπως επισημάνθηκε, τις ονομασίες των βιταμινών που μπορούν να προστεθούν στα τρόφιμα καθώς και τα σκευάσματα βιταμινών στα οποία αυτές περιέχονται.

59. Επισήμανα ήδη ότι από τη γραμματική ερμηνεία του κανονισμού 1925/2006 δεν μπορεί να συναχθεί ότι, σε περίπτωση προσθήκης βιταμινών στα τρόφιμα, η ένδειξη τέτοιων βιταμινών πρέπει να γίνεται συνδυαστικά, με αναφορά τόσο της γενικής ονομασίας τους όσο και των σκευασμάτων βιταμινών. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι ο κατάλογος των σκευασμάτων βιταμινών του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού 1925/2006 έχει περιληφθεί στην εν λόγω πράξη ήδη από την πρώτη έκδοσή της το 2006. Αν η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν οι βιταμίνες που προστίθενται στα τρόφιμα να αναγράφονται και με τα σκευάσματα στα οποία περιέχονται, λογικά θα είχε εισαχθεί στον κανονισμό 1169/2011 συγκεκριμένη αναφορά ή σχετική διάταξη, κατά την έκδοσή του το 2011, για λόγους συνοχής του δικαίου.

60. Εξάλλου, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, κατά την έκδοση του κανονισμού 1169/2011, ο νομοθέτης της Ένωσης προσδιόρισε τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται με τη διατροφική επισήμανση των προϊόντων στα οποία έχουν προστεθεί βιταμίνες και ανόργανα συστατικά. Τούτο έγινε με το άρθρο 50 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο τροποποίησε το άρθρο 7, παράγραφος 3, του κανονισμού 1925/2006, ώστε να ορίζεται ότι η διατροφική δήλωση των εν λόγω προϊόντων έπρεπε να αναφέρει τις πληροφορίες που καθορίζονται στο άρθρο 30, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011. Επομένως, είναι εύλογο να γίνει δεκτό, για μία ακόμη φορά, ότι, αν ο νομοθέτης της Ένωσης ήθελε να επιβάλει οι βιταμίνες που προστίθενται στα τρόφιμα να αναγράφονται στον κατάλογο των συστατικών όχι μόνον με τη γενική ονομασία τους, αλλά και ως σκευάσματα βιταμινών, θα είχε προβεί σε τροποποίηση του κανονισμού 1925/2006 μέσω του κανονισμού 1169/2011, όπως έκανε όσον αφορά τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται με τη διατροφική δήλωση.

61. Υπό τις συνθήκες αυτές, εκτιμώ ότι από την ανάγνωση του κανονισμού 1169/2011 σε συνδυασμό με τον κανονισμό 1925/2006, δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο πρώτος απαιτεί οι βιταμίνες που προστίθενται στα τρόφιμα να αναγράφονται στον κατάλογο των συστατικών με την ονομασία του σκευάσματος βιταμινών στο οποίο περιέχονται.

62. Για λόγους πληρότητας, θα ήθελα να εξετάσω ένα αναλυτικό επιχείρημα το οποίο προβλήθηκε από την Κροατική Κυβέρνηση και την Επιτροπή με τις παρατηρήσεις τους σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011 σε σχέση με την οδηγία 2002/46.

63. Πράγματι, αμφότερες οι παρεμβαίνουσες παραπέμπουν στο παράρτημα ΙΙ της ως άνω οδηγίας, το οποίο απαριθμεί τις βιταμίνες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή συμπληρωμάτων διατροφής και το οποίο αναφέρει, ως πηγή φολικού άλατος ή φολικού οξέος, το

«*άλας του (6S)-5-μεθυλοτετραϋδροφολικού οξέος με γλυκοζαμίνη*»[25], μαζί με το «*πτεροϋλομονογλουταμικό οξύ*» και το «*L-μεθυλοφολικό ασβέστιο*». Υπενθυμίζουν ότι, κατά την εκτελεστική απόφαση 2014/154/ΕΕ[26] και τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 2017/2470 της Επιτροπής[27], το «*άλας του (6S)-5-μεθυλοτετραϋδροφολικού οξέος με γλυκοζαμίνη*» πρέπει να αναγράφεται στην επισήμανση των τροφίμων που το περιέχουν υπό τη μορφή του σκευάσματος στο οποίο περιέχεται. Επομένως, αν ο κανονισμός 1169/2011 ερμηνευόταν υπό την έννοια ότι δεν επιβάλλει να αναφέρονται τα σκευάσματα βιταμινών, τα συμπληρώματα διατροφής που περιέχουν «*πτεροϋλομονογλουταμικό οξύ*» και «*L-μεθυλοφολικό ασβέστιο*» θα αναφέρονταν με τους γενικούς όρους «φολικό άλας» ή «φολικό οξύ». Αντιθέτως, το «*άλας του (6S)-5-μεθυλοτετραϋδροφολικού οξέος με γλυκοζαμίνη*» θα αναφερόταν ως σκεύασμα βιταμινών, έστω και αν και οι τρεις ουσίες ανήκουν στην ίδια κατηγορία βιταμινών.

64. Φρονώ ότι το επιχείρημα αυτό είναι αλυσιτελές για την ερμηνεία του κανονισμού 1169/2011 στην υπό κρίση υπόθεση. Κατ' αρχάς, η έκδοση από την Επιτροπή εκτελεστικής αποφάσεως ή εκτελεστικού κανονισμού δεν μπορεί, σύμφωνα με την αρχή της ιεραρχίας των κανόνων δικαίου, να είναι καθοριστική για τη συστηματική ερμηνεία του κανονισμού 1169/2011, ο οποίος εκδόθηκε από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

65. Δεύτερον, το επιχείρημα που προέβαλαν οι παρεμβαίνουσες δεν αφορά την αναφορά, που αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως, των ονομασιών των βιταμινών που προστίθενται στα τρόφιμα στον κατάλογο των συστατικών, η οποία πρέπει να καθοριστεί διά της ερμηνείας του κανονισμού 1169/2011 σε συνδυασμό με τον κανονισμό 1925/2006. Αντιθέτως, αφορά την αναφορά των ονομασιών των συστατικών των συμπληρωμάτων διατροφής, η οποία πρέπει να καθοριστεί διά της ερμηνείας του κανονισμού 1169/2011 σε συνδυασμό με την οδηγία 2002/46.

66. Συναφώς, είναι αληθές ότι ο κανονισμός 1169/2011 εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 3, και το άρθρο 6 αυτού, σε όλα τα τρόφιμα που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή. Επομένως, το Δικαστήριο πρέπει να γνωρίζει ότι η ερμηνεία των διατάξεων του κανονισμού 1169/2011 –και ιδίως του άρθρου 18, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού– μπορεί να έχει αντίκτυπο στις απαιτήσεις που αφορούν τον κατάλογο των συστατικών οι οποίες ισχύουν για όλα τα τρόφιμα. Τούτου λεχθέντος, ο κανονισμός 1169/2011, καθόσον αναφέρεται στην ονομασία των συστατικών ορισμένων τροφίμων, δεν πρέπει να ερμηνεύεται μεμονωμένα, αλλά σε συνδυασμό με χωριστή νομική πράξη της Ένωσης, η οποία ενδέχεται να διαφέρει από άλλες ως προς το γράμμα, το πεδίο εφαρμογής και τους σκοπούς. Υπό τις συνθήκες αυτές, η ερμηνεία του άρθρου 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011 μπορεί να έχει διαφορετικά αποτελέσματα αναλόγως του συγκεκριμένου τροφίμου, χωρίς, κατά τη γνώμη μου, να επηρεάζεται η συνεπής εφαρμογή της διατάξεως αυτής στο πλαίσιο της νομοθεσίας της Ένωσης σχετικά με την πληροφόρηση για τα τρόφιμα.

67. Εν προκειμένω, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η εκτελεστική απόφαση ή ο εκτελεστικός κανονισμός που επικαλούνται οι παρεμβαίνουσες μπορεί να ληφθεί υπόψη για την ερμηνεία του άρθρου 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011 σε συνδυασμό με την οδηγία 2002/46,

[25] Κανονισμός (ΕΕ) 2015/414 της Επιτροπής, της 12ης Μαρτίου 2015, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά το άλας του (6S)-5-μεθυλοτετραϋδροφολικού οξέος με γλυκοζαμίνη που χρησιμοποιείται στην παρασκευή συμπληρωμάτων διατροφής (ΕΕ 2015, L 68, σ. 26).

[26] Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής, της 19ης Μαρτίου 2014, για την έγκριση της διάθεσης στην αγορά του άλατος του (6S)-5-μεθυλοτετραϋδροφολικού οξέος με γλυκοζαμίνη ως νέου συστατικού τροφίμων σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 258/97 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ 2014, L 85, σ. 10).

[27] Εκτελεστικός κανονισμός της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2017, για την κατάρτιση ενωσιακού καταλόγου νέων τροφίμων σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/2283 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα νέα τρόφιμα (ΕΕ 2017, L 351, σ. 72).

σχετικά με τα συμπληρώματα διατροφής [28], δεν μπορεί να καθορίσει την ερμηνεία του ίδιου αυτού άρθρου σε σχέση με τον κανονισμό 1925/2006, για την προσθήκη βιταμινών στα τρόφιμα. Στη συνέχεια των παρουσών προτάσεων, θα υποστηρίξω ότι το άρθρο 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011 πρέπει να ερμηνεύεται με διαφορετικό τρόπο όσον αφορά τις δύο κατηγορίες τροφίμων για τελολογικούς λόγους, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των αναγκών πληροφορήσεως των καταναλωτών σε καθεμιά από τις εν λόγω περιπτώσεις [29].

68. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, η συστηματική ερμηνεία του κανονισμού 1169/2011 δεν οδηγεί σε επανεξέταση της γραμματικής ερμηνείας του εν λόγω κανονισμού, όπως εκτίθεται στο σημείο 51 των παρουσών προτάσεων. Αντιθέτως, ενισχύει την άποψη ότι, στην περίπτωση των βιταμινών οι οποίες προστίθενται σε προϊόν διατροφής, δεν απαιτείται να αναγράφεται στον κατάλογο των συστατικών ένας συνδυασμός της γενικής ονομασίας της επίμαχης βιταμίνης και του σκευάσματος βιταμίνης στο οποίο περιέχεται.

3. Τελολογική ερμηνεία

69. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου [30], ο σκοπός του κανονισμού 1169/2011, όπως προκύπτει από το άρθρο 1, παράγραφος 1, αυτού, συνίσταται στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά τις πληροφορίες για τα τρόφιμα, με την ταυτόχρονη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς [31]. Προς τούτο, ο εν λόγω κανονισμός λαμβάνει υπόψη τις διαφορές αντιλήψεως των καταναλωτών και τις ανάγκες τους για πληροφόρηση. Από το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011 –καθώς και από τις αιτιολογικές σκέψεις 3 και 4 του εν λόγω κανονισμού, υπό το πρίσμα των οποίων πρέπει να ερμηνεύεται η διάταξη αυτή– προκύπτει επίσης ότι η παροχή πληροφοριών στους καταναλωτές πρέπει να τους παρέχει τη δυνατότητα να επιλέγουν ενήμεροι, με ιδιαίτερη έμφαση στους υγειονομικούς παράγοντες.

70. Όπως θα εκθέσω στη συνέχεια, στην περίπτωση της προσθήκης βιταμινών στα τρόφιμα, διατηρώ αμφιβολίες ως προς το αν η ένδειξη του σκευάσματος βιταμίνης στον κατάλογο των συστατικών, σε συνδυασμό με τη γενική ονομασία της, είναι κατάλληλη για την επίτευξη των σκοπών του κανονισμού 1169/2011. Τούτο είναι, κατά την άποψή μου, ιδιαιτέρως προφανές όταν πρόκειται για την αντίληψη των καταναλωτών και για τις ανάγκες τους όσον αφορά την πληροφόρηση, όπως απαιτεί το άρθρο 1, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού. Ωστόσο, φρονώ ότι ο κανονισμός 1169/2011 δεν περιέχει τα αναγκαία στοιχεία ώστε να εξαχθεί οριστικό συμπέρασμα ως προς το ζήτημα αν η αναγραφή των σκευασμάτων βιταμινών στον κατάλογο των συστατικών είναι χρήσιμη προκειμένου οι καταναλωτές να προβαίνουν σε συνειδητές επιλογές σύμφωνα με τους σκοπούς που επιδιώκει ο εν λόγω κανονισμός. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, η ως άνω εκτίμηση δεν πρέπει να προκύπτει από τη δικαστική ερμηνεία, αλλά να πραγματοποιείται διά της νομοθετικής οδού.

28 Βλ., συναφώς, άρθρο 6, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2002/46.

29 Βλ. σημεία 79 και 80 των παρουσών προτάσεων.

30 Απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2019, Organisation juive européenne and Vignoble Psagot (C-363/18, EU:C:2019:954, σκέψεις 52 και 53).

31 Βλ. επίσης άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 1925/2006.

α) Η αντίληψη των καταναλωτών

71. Προκειμένου να καθοριστεί το περιεχόμενο των υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών για τα τρόφιμα που απορρέουν από τον κανονισμό 1169/2011, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο «μέσος καταναλωτής που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος» [32].

72. Κατά τη γνώμη μου, όπως επισήμανα στο σημείο 50 των παρουσών προτάσεων, δεν είναι βέβαιο ότι ο μέσος καταναλωτής, όπως αυτός ορίζεται από το Δικαστήριο, μπορεί να αναγνωρίσει σκευάσματα όπως η «ρετινόλη», η «οξική ρετινόλη», η «παλμιτική ρετινόλη», το «β-καρωτένιο», η «χοληκαλσιφερόλη», η «εργοκαλσιφερόλη», είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό με γενική ονομασία, ως τρόπο αναφοράς στις βιταμίνες A και D, αντιστοίχως. Αντιθέτως, η απλή αναγραφή της βιταμίνης A και της βιταμίνης D φαίνεται πιο πρόσφορη ώστε οι καταναλωτές να είναι σε θέση να κατανοήσουν ότι ένα τρόφιμο περιλαμβάνει τις εν λόγω ουσίες ως συστατικά.

73. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, δεδομένου ότι ένας από τους στόχους που επιδιώκονται με τον κανονισμό 1169/2011 είναι η παροχή στον τελικό καταναλωτή μιας βάσης για να επιλέγει ενήμερος, ο εν λόγω κανονισμός σκοπεί να διασφαλίσει ότι ο τελικός καταναλωτής αντιλαμβάνεται ευχερώς τις πληροφορίες που παρέχονται στην επισήμανση ενός τροφίμου. Επί παραδείγματι, η αιτιολογική σκέψη 37 του κανονισμού 1169/2011 διαλαμβάνει ότι ο όρος «αλάτι» θα πρέπει να χρησιμοποιείται στην επισήμανση ενός τροφίμου αντί του αντίστοιχου όρου της θρεπτικής ουσίας «νάτριο». Μολονότι η εν λόγω αιτιολογική σκέψη αναφέρεται στις πληροφορίες που παρέχονται με τη διατροφική δήλωση, εντούτοις η ίδια συλλογιστική πρέπει να ισχύσει και για την αναφορά των ουσιών στον υποχρεωτικό κατάλογο των συστατικών. Και πάλι, φρονώ ότι οι γενικές ονομασίες των βιταμινών θεωρούμενες μεμονωμένα και όχι σε συνδυασμό με τα σκευάσματα βιταμινών που προσδιορίζονται στο παράρτημα II του κανονισμού 1925/2006 φαίνονται καταλληλότερες για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

74. Τούτο ισχύει και όταν εξετάζεται συνδυαστική αναφορά βιταμίνης στον κατάλογο των συστατικών με τη γενική της μορφή και με το αρχικό σκεύασμα από το οποίο προέρχεται. Πράγματι, λαμβανομένης υπόψη της στενής σχέσεως η οποία υπάρχει, βάσει του κανονισμού 1169/2011, μεταξύ του καταλόγου των συστατικών και της διατροφικής δηλώσεως, η διαφορετική αναγραφή των βιταμινών σε καθεμιά από τις υποχρεωτικές αυτές ενδείξεις μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα η πληροφόρηση που παρέχεται στους καταναλωτές με την επισήμανση του τροφίμου να είναι λιγότερο σαφής. Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 26 του κανονισμού 1169/2011, οι ευανάγνωστες ετικέτες αποτελούν σημαντικό στοιχείο στη μεγιστοποίηση της δυνατότητας να επηρεάσουν οι πληροφορίες της ετικέτας τα άτομα που τις διαβάζουν και ότι οι δυσανάγνωστες πληροφορίες για το προϊόν είναι μια από τις αιτίες που οι καταναλωτές δεν είναι ικανοποιημένοι με τις ετικέτες των τροφίμων. Επομένως, ο όγκος των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στην επισήμανση των τροφίμων δεν πρέπει να αυξάνεται υπερβολικά, καθώς τούτο θα μπορούσε να επιφέρει μείωση της σαφήνειας και υπονόμευση των σκοπών τους οποίους ο κανονισμός 1169/2011 επιδιώκει, ιδίως όσον αφορά την αντίληψη των καταναλωτών.

[32] Βλ. αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 1998, Gut Springenheide και Tusky (C-210/96, EU:C:1998:369, σκέψη 31), και της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, σκέψη 61).

β) Ανάγκες για πληροφόρηση

75. Διερωτώμαι επίσης αν, όσον αφορά τα τρόφιμα με προσθήκη βιταμινών, η αναγραφή των σκευασμάτων βιταμινών στον κατάλογο των συστατικών δικαιολογείται από την άποψη των αναγκών των καταναλωτών για πληροφόρηση. Αναγνωρίζω, ωστόσο, ότι, εφόσον από τον κανονισμό 1169/2011 δεν απορρέουν πιο αδιαμφισβήτητα στοιχεία περί αυτού, οι αμφιβολίες μου παραμένουν υποκειμενικές.

76. Στο πλαίσιο αυτό, θα ήθελα να επισημάνω ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011, το οποίο πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψεως 28 του εν λόγω κανονισμού, ορίζει ότι, όταν εξετάζεται η ανάγκη παροχής υποχρεωτικών πληροφοριών για τα τρόφιμα, λαμβάνονται υπόψη η ευρεία ανάγκη της πλειονότητας των καταναλωτών για ορισμένες πληροφορίες στις οποίες αποδίδουν σημαντική αξία ή τα τυχόν γενικώς αποδεκτά οφέλη για τον καταναλωτή.

77. Όσον αφορά τα τρόφιμα με προσθήκη βιταμινών, πρώτον, η αναγραφή των σκευασμάτων βιταμινών στον κατάλογο των συστατικών δεν ανταποκρίνεται, κατά τη γνώμη μου, σε κάποια σημαντική ανάγκη, δεδομένου ότι, όπως ήδη επισημάνθηκε, η συντριπτική πλειονότητα των καταναλωτών ενδέχεται να μην αντιλαμβάνεται ευχερώς τα σκευάσματα που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ του κανονισμού 1169/2011.

78. Δεύτερον, η υποχρεωτική αναγραφή σκευάσματος στον κατάλογο των συστατικών ενός τροφίμου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι καταλήγει σε κάποιο συγκεκριμένο όφελος για τον καταναλωτή. Συναφώς, δέχομαι ότι, όπως επισημαίνουν οι παρεμβαίνουσες, οι βιταμίνες μπορούν να επιτελούν διαφορετικές λειτουργίες ανάλογα με το σκεύασμα βιταμίνης από το οποίο προέρχονται. Εντούτοις, τα επίμαχα στην υπό κρίση υπόθεση προϊόντα είναι συνηθισμένα τρόφιμα στα οποία προστίθεται περιορισμένη ποσότητα βιταμινών για τον εμπλουτισμό και την ενίσχυση των θρεπτικών τους χαρακτηριστικών. Στην περίπτωση αυτή η επίδραση των εν λόγω βιταμινών, ανεξαρτήτως του σκευάσματος στο οποίο περιέχονται, είναι περιορισμένη. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, επί παραδείγματι, πωλούνται σε συνήθεις εμπορικούς χώρους, χωρίς υποχρεωτικό ενημερωτικό δελτίο, και δεν υπόκεινται σε ιδιαίτερους περιορισμούς προσλήψεως.

79. Συναφώς, θα ήταν χρήσιμο να γίνει μια σύγκριση με τα συμπληρώματα διατροφής, για τα οποία, κατά την άποψή μου, οι ανάγκες των καταναλωτών για πληροφόρηση επιτάσσουν διαφορετική ερμηνεία του περιεχομένου του άρθρου 18, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011, σε συνδυασμό με την οδηγία 2002/46. Συγκεκριμένα, από το άρθρο 2, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι τα συμπληρώματα διατροφής αποτελούν συμπυκνωμένες πηγές θρεπτικών ή άλλων ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των βιταμινών, με θρεπτική ή φυσιολογική επίδραση και οι οποίες διατίθενται στο εμπόριο υπό μορφή δόσεων, όπως χάπια, δισκία, κάψουλες ή σε υγρή μορφή σε προσμετρημένες δόσεις. Αποσκοπούν στη συμπλήρωση της συνήθους δίαιτας και, ειδικότερα, στη διόρθωση των διατροφικών ελλείψεων, στη διατήρηση επαρκούς προσλήψεως ορισμένων θρεπτικών ουσιών ή στην προαγωγή συγκεκριμένων φυσιολογικών λειτουργιών.

80. Επομένως, μολονότι οι ανάγκες των καταναλωτών για πληροφόρηση μπορούν να δικαιολογήσουν την αναγραφή των σκευασμάτων βιταμινών στον κατάλογο των συστατικών των συμπληρωμάτων διατροφής, λαμβανομένων υπόψη των διαφορετικών λειτουργιών που επιτελεί καθεμιά από τις εν λόγω πηγές και των συγκεκριμένων θρεπτικών ή φυσιολογικών

αποτελεσμάτων που επιδιώκουν οι καταναλωτές, εντούτοις, οι ως άνω ανάγκες δεν δικαιολογούν την αναγραφή τους στον κατάλογο των συστατικών των τροφίμων στα οποία έχουν προστεθεί βιταμίνες, δεδομένου του περιορισμένου αποτελέσματος που έχει η κατανάλωσή τους.

81. Τέλος, αναφέρω εν συντομία ότι, δεδομένου ότι η αναφορά του σκευάσματος βιταμινών στον κατάλογο των συστατικών των τροφίμων με προσθήκη βιταμινών δεν δικαιολογείται από τις ανάγκες για πληροφόρηση, το επιχείρημα που προέβαλε η Επιτροπή ότι η επισήμανση των εν λόγω προϊόντων χωρίς την ένδειξη αυτή είναι παραπλανητική για τους καταναλωτές κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011, δεν πρέπει να γίνει δεκτό.

γ) Εκτίμηση από τον νομοθέτη της Ένωσης

82. Η αιτιολογική σκέψη 19 του κανονισμού 1169/2011 επισημαίνει ότι οι νέες απαιτήσεις όσον αφορά τις υποχρεωτικές πληροφορίες για τα τρόφιμα θα πρέπει να θεσπίζονται, εάν και όταν απαιτούνται, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας, της αναλογικότητας και της αειφορίας. Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011 ορίζει, κατ' ουσίαν, ότι για κάθε εξέταση της ανάγκης παροχής υποχρεωτικών πληροφοριών για τα τρόφιμα θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το ευρέως αποδεδειγμένο συμφέρον της πλειονότητας των καταναλωτών να δημοσιοποιούνται ορισμένες πληροφορίες.

83. Επομένως, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι ο συνδυασμός της γενικής ονομασίας των βιταμινών και των σκευασμάτων βιταμινών στα οποία αυτές περιέχονται είναι δυνατό να έχει θετικό αντίκτυπο στην ενίσχυση της δυνατότητας συνειδητών επιλογών, η εν λόγω εκτίμηση πρέπει να πραγματοποιείται, σύμφωνα με τον κανονισμό 1169/2011, βάσει της αντιλήψεως των καταναλωτών και των αναγκών τους για πληροφόρηση και λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, την αρχή της αναλογικότητας[33]. Ελλείψει πιο εμπεριστατωμένης αιτιολογίας στηριζόμενης σε γραμματική και συστηματική ερμηνεία, η εν λόγω εκτίμηση δεν μπορεί να στηριχθεί σε μια αμιγώς τελολογική επιχειρηματολογία, όπως υποστήριξαν, κατ' ουσίαν, οι παρεμβαίνουσες στην παρούσα διαδικασία, αλλά θα πρέπει μάλλον να γίνει από τον νομοθέτη της Ένωσης.

84. Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι, μολονότι πρωταρχικός λόγος για την απαίτηση υποχρεωτικών πληροφοριών σχετικά με τα τρόφιμα είναι να παρέχεται στους καταναλωτές η δυνατότητα να επιλέγουν ενήμεροι καθώς και να κάνουν ασφαλή χρήση των τροφίμων, το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενικοί στόχοι», προβλέπει επίσης ότι η νομοθεσία σχετικά με τις πληροφορίες για τα τρόφιμα έχει στόχο την επίτευξη, στην Ένωση, της ελεύθερης κυκλοφορίας των τροφίμων που παράγονται και διατίθενται στην αγορά νόμιμα, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης προστασίας των θεμιτών συμφερόντων των παραγωγών. Το άρθρο 3, παράγραφος 4, του ίδιου κανονισμού προσθέτει ότι ζητείται η γνώμη του κοινού με ανοικτό και διαφανή τρόπο, περιλαμβανομένων των συμφεροντούχων, κατά την εκπόνηση, την αξιολόγηση και την αναθεώρηση της νομοθεσίας σχετικά με τις πληροφορίες για τα τρόφιμα.

85. Επομένως, ο σκοπός της διασφαλίσεως υψηλού επιπέδου πληροφορήσεως των καταναλωτών πρέπει να σταθμίζεται, σε συνάρτηση με τους σκοπούς που θέτει ο κανονισμός 1169/2011, με την ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη οι συμφεροντούχοι κατά τη θέσπιση νέων απαιτήσεων

[33] Βλ., επί παραδείγματι, την πρόσφατη πρόταση της Επιτροπής για αναθεώρηση των κανόνων της Ένωσης σχετικά με την πληροφόρηση των καταναλωτών, η οποία αποσκοπεί στη διασφάλιση καλύτερης πληροφορήσεως όσον αφορά την επισήμανση, προκειμένου να βοηθηθούν οι καταναλωτές να προβούν σε πιο υγιεινές και βιώσιμες επιλογές τροφίμων: https://ec.europa.eu/food/safety/labelling-and-nutrition/food-information-consumers-legislation_en.

επισημάνσεως των τροφίμων. Το γεγονός αυτό περιορίζει την ερμηνεία του κανονισμού 1169/2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα, και απαιτεί, κατά την άποψή μου, την παρέμβαση του νομοθέτη της Ένωσης.

4. Τελική παρατήρηση

86. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι καμία από τις μεθόδους ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να στηρίξει το συμπέρασμα ότι ο κανονισμός 1169/2011, σε συνδυασμό με τον κανονισμό 1925/2006, απαιτεί η προσθήκη βιταμίνης να αναγράφεται στον κατάλογο των συστατικών του τροφίμου και με την ονομασία του σκευάσματος βιταμίνης στο οποίο περιέχεται. Εάν η απαίτηση αναγραφής του σκευάσματος βιταμίνης στον κατάλογο των συστατικών θεωρηθεί κατάλληλη για την ενίσχυση της ικανότητας των καταναλωτών να επιλέγουν ενήμεροι, η εφαρμοστέα νομοθεσία θα πρέπει να τροποποιηθεί αναλόγως.

V. Πρόταση

87. Κατόπιν της ανωτέρω αναλύσεως, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Kúria (Ανώτατο Δικαστήριο, Ουγγαρία) ως εξής:

Ο κανονισμός (ΕΕ) 1169/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1924/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 608/2004 της Επιτροπής, και ιδίως το άρθρο 18, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση προσθήκης βιταμινών σε τρόφιμο, ο κατάλογος των συστατικών δεν πρέπει κατ' ανάγκην να περιλαμβάνει, εκτός από τη γενική ονομασία των βιταμινών και τα χρησιμοποιηθέντα σκευάσματα βιταμινών, όπως αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙ του κανονισμού (ΕΚ) 1925/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με την προσθήκη βιταμινών και ανόργανων συστατικών και ορισμένων άλλων ουσιών στα τρόφιμα.